

Het Routeboek Stadsbomen in Beheer en het Routeboek Stadsbomen in Projecten maken integraal onderdeel uit van deze nota.

Voorstellen

- Beleidsafdeling DSB
- Team *advies buitenruimte & groen*
- Paul Boeters
- Leendert Koudstaal
- Ralph Pitlo

Programma

- Introductie Nota Stadsbomen 10 min.
- Introductie Routeboek Stadsbomen in Projecten 10 min.
- Introductie Routeboek Stadsbomen in Beheer 10 min.

Deel 1

Introductie Nota Stadsbomen

Bomen zorgen voor.....

Leefkwaliteit in de stad!

Leefkwaliteit vertaald in ecosysteemdiensten!

Zuigt water op bij
flinke regenval

Biedt schaduw in
warme zomers

Maakt mensen
gezonder

Verhoogt de waarde van
huizen en bedrijven

Slaat CO₂ op

Trekt insecten
en vogels aan

Maakt een straat,
plein of bos mooi

Is een
ontmoetingsplek

Maakt mensen blij

Bomen (en groen) steeds belangrijker in stad want..

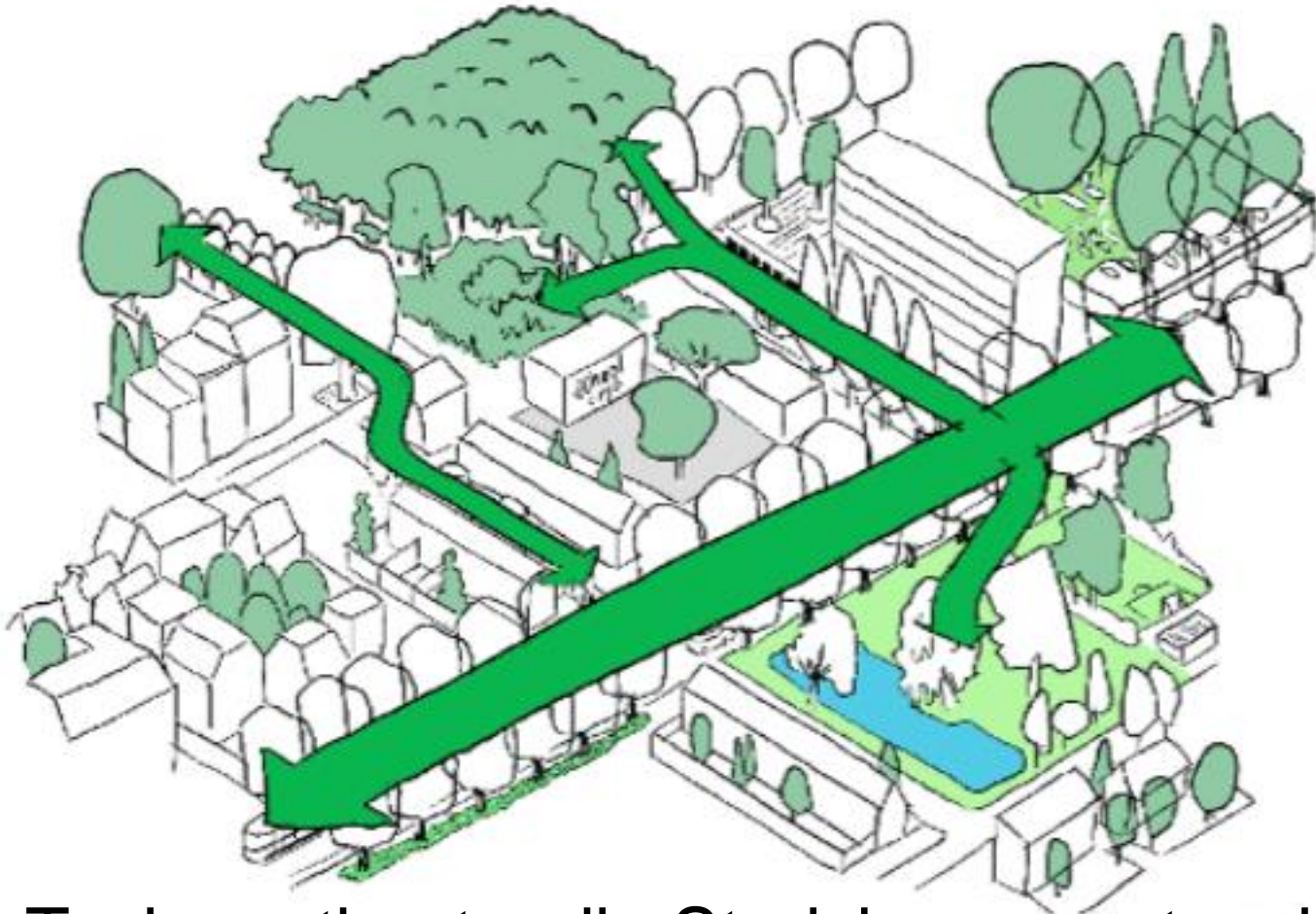

Klimaat in de stad verandert

Het wordt steeds drukker

Twée doelen

Toekomstbestendig Stadsbomennetwerk

Twee doelen

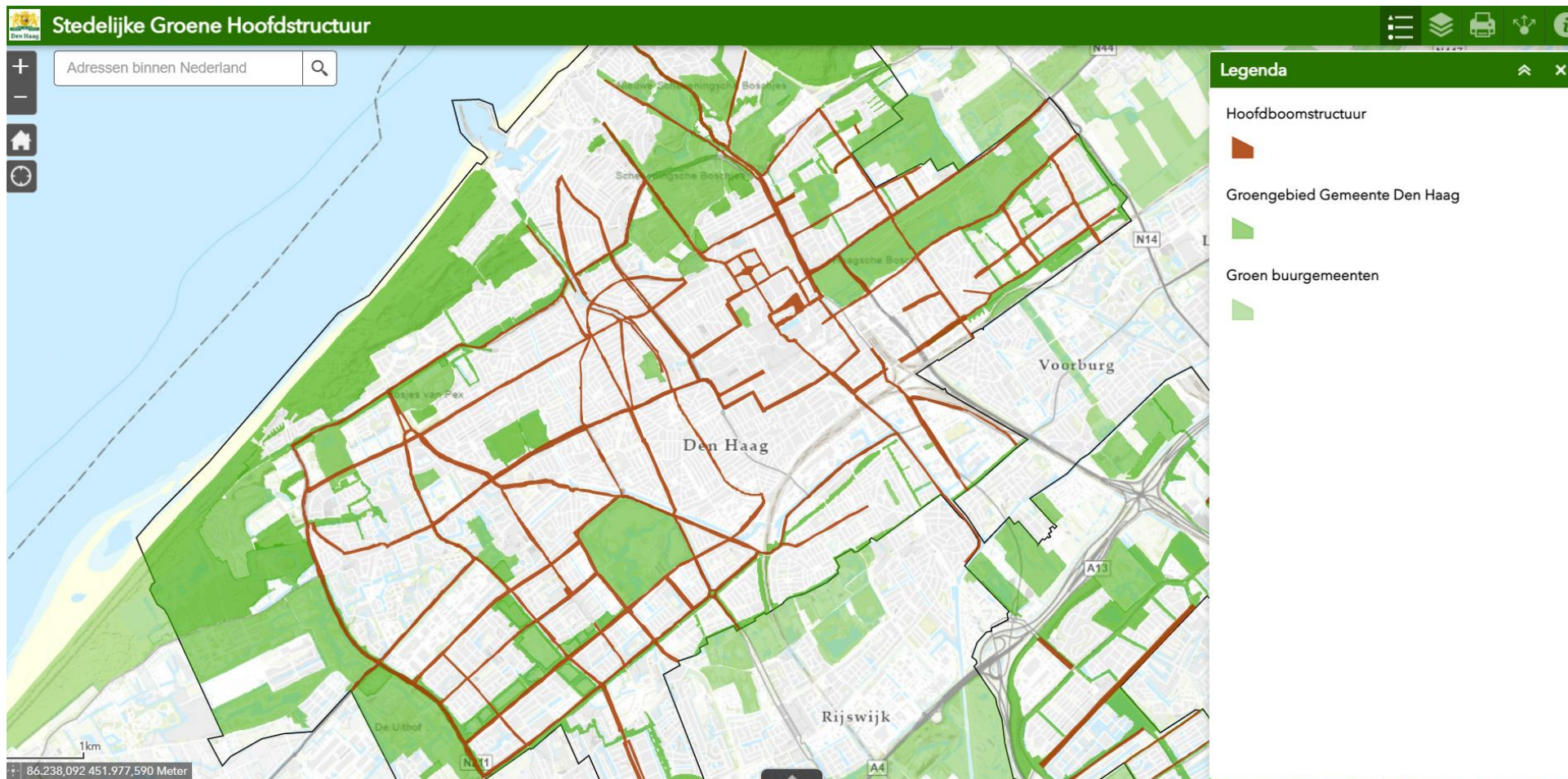

Meer **blad**
voor de **stad**

5% meer kroonoppervlak in 2030

Toekomstbestendig netwerk door:

Uitbreiden en versterken Hoofdboomstructuur:

Toekomstbestendig netwerk door:

Meer Typisch Haagse groene middenbermen maken

Toekomstbestendig netwerk door:

Meer Typisch Haagse groene middenbermen maken

Toekomstbestendig netwerk door:

Grootschalige uitval voorkomen =
werken met verschillende bomen in
een structuur (diversiteit)

Laan van

Meer kroonoppervlak door:

1. Actief verbeteren van bestaande groeiplaatsen door:
 1. te ontstenen
 2. zoveel mogelijk 'open groeiplaatsen' maken
 3. groeiplaatsverbeteringen toe te passen

Meer kroonoppervlak door:

2. Zorgvuldig omgaan met bestaande bomen (denk aan die 40 jaar)

Meer kroonoppervlak door:

3. 'Gewoon' aanplant extra bomen

Meer kroonoppervlak door:

3. 'Gewoon' aanplant extra bomen

Meer kroonoppervlak door:

3. 'Gewoon' aanplant extra bomen

Meer kroonoppervlak door:

4. In projecten: maken van toekomstbestendige groeiplaatsen (zoveel mogelijk 'open' groeiplaatsen)

kroonoppervlakte meten voor de hele stad

Deel 2

Routeboek Stadsbomen in Projecten

Eenduidig & Transparant werkproces

Eenduidig & Transparant werkproces

- Stap 1: Initiatief/definitiefase:
Wat is er?
- Stap 2 Schetsontwerp - VO (besluitvorming)
Hoe gaan we om met bestaande bomen en welke kansen zijn er voor toekomstbestendig netwerk, meer blad en hogere ecosysteemdiensten.
- Stap 3 DO - Bestek
Hoe maken we de juiste groeiplaats en kiezen we toekomstbestendige bomen: Handboek Openbare Ruimte
- Stap 4 Uitvoering en nazorg
Waar moeten we rekening mee houden?
- Stap 5 Beheer
Zie routeboek beheer

Hulpmiddelen: planbeoordeling

Invulformulier
Planbeoordeling
Haagse bomen.

Normen	Onderwerp	Beoordeling
1	Conditie	
	Slecht	
	Matig	
	Redelijk	
	Goed	
2	Ernstige overlast van de boom	
	Veroorzaakt de boom (of bomen) al reeds gedurende langere tijd overlast voor de omgeving in de vorm van ernstige lichtbepinning, schurende takken langs de gevel of aanzienlijke worteldruk.	
3	Stamdiameter op 130 cm. hoogte	
	< 25 cm	
	25 - 50 cm	
	> 50 cm	
4	Boomgrootte	
	3 ^e grootte (< 6 meter)	
	2 ^e grootte (6-12 meter)	
	1 ^e grootte (> 12 meter)	
5	Groei vorm	
	Slechte/afwijkende groei vorm	
	Opgekronde groei vorm	
	Bijzondere groei vorm of soorten eigen habitus	
6	Ruimtelijke betekenis	
	Niet of deels zichtbaar vanaf de openbare weg	
	Volledige zichtbaar vanaf de openbare weg is indrukwekkend voor de omgeving	
7	Ecologische c.q. milieuwarde	
	De boom of boomgroep is ecologisch waardevol (zie toelichting). Vormt een onderdeel van de Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur.	
Conclusie en advies		

* Ingevuld formulier aanvullen met één of meerdere foto's!

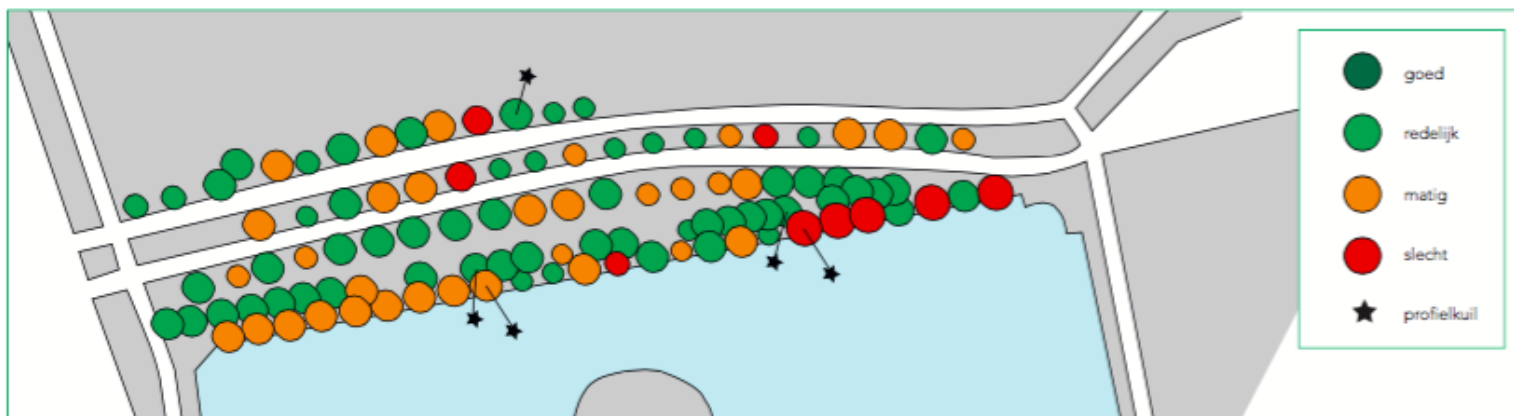
Planbeoordelingen Haagse bomen Lange Vijverberg

In 2013 is een planbeoordeling ingevuld voor de monumentale bomen aan de Lange Vijverberg (RIS 269146). Op de tekening is te zien dat een rij rode paardenkastanjes in een matige tot slechte staat was. Dit als gevolg van de vrachtschade van halsbandparkieten en door de kastanjabloedingsziekte. Kap was helaas onvermijdelijk. Door toepassing van watershells (zie foto pagina 27) is een goede groeiplaats met voldoende doorwortelbare ruimte gemaakt. Op pagina 19 is te zien hoe nieuwe lindes worden geplant. Pagina 39 laat het huidige beeld zien. De bomenrij is hersteld en weer in een goede conditie.

In 2016 is een planbeoordeling Haagse bomen gemaakt voor het herinrichtingsproject Lange Vijverberg. Dit project was nodig voor het aanpassen van het tramtracé voor nieuwe bredere trams.

Voorbeeld van een in een tekening samengevat resultaat van stap 1A Planbeoordeling Haagse bomen.

Hulpmiddelen: Kansenkaarten www.kaartendenhaag.nl

Hulpmiddelen:

Ecosysteemdienstenmodel voor projecten

Maatschappelijke waarden (Gezondheid & Ontspanning)	0	1	2	3	4	
 Veraangename fiets- en voetgangersroutes						nu
						gewenst
 Verhogen kwaliteit van leven (mensen vinden groen aantrekkelijk en prettig)						nu
						gewenst
 Verminderen wind						nu
						gewenst
 Minder geluidsoverlast						nu
						gewenst
 Sociale cohesie (bijvoorbeeld door buurt(moes)tuinen of bankjes in het park)						nu
						gewenst
 Recreatie en toerisme (mensen flaneren langs een laan, picknicken in het park)						nu
						gewenst
 Educatie en bewustwording						nu
						gewenst
 Lagere zorgkosten (groen nodigt uit tot bewegen en vermindert stress)						nu
						gewenst

Voorbeeld beoordeling ecosysteemdiensten Lange Voorhout op basis van expert judgement. Met behulp van een 0-4 sterren principe is een inschatting gemaakt van de huidige aanwezige ecosysteemdiensten op een plek.

Directielevering bomen ook voor projecten

- Borgen kwaliteit van aanplant
- Nu vaak pas bij oplevering constatering
- Rol Groenbedrijf?

Deel 3

Routeboek Stadsbomen in Beheer

Den Haag

Routeboek Stadsbomen in Beheer

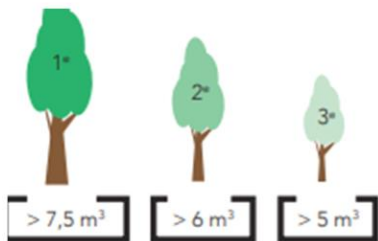
behorend bij Nota Stadsbomen

Cyclus van de stadsboom

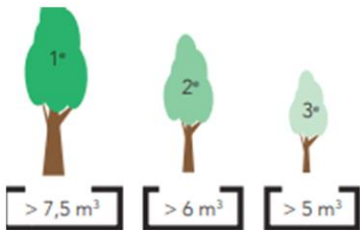
1. Inrichting groeiplaats en aanplant van bomen
2. Groei en snoei – boomonderhoud
3. Boomveiligheidscontrole (BVC)
4. Werkzaamheden rondom een boom
5. Omgaan met ziekten, plagen en aantastingen
6. Omgaan met meldingen van overlast van stadsbomen
7. Vervangen van stadsbomen
8. Duurzaam omgaan met groenafval
9. Stormschade

Inrichting groeiplaats bij vervanging

Groeiplaats bij structurele herplant	Doel leeftijd (minimaal streven naar)	Minimale grootte groeiplaats ondergrond	Ondergrens aanplant bij knelpunten in verharding
1 ^e grootte	45 jaar	7,5 m ³	6,0 m ³
2 ^e grootte	45 jaar	6,0 m ³	5,0 m ³
3 ^e grootte	30 jaar	5,0 m ³	2,0 m ³

Inrichting groeiplaats bij vervanging

Groeiplaats bij structurele herplant	Doel leeftijd (minimaal streven naar)	Minimale grootte groeiplaats ondergrond	Ondergrens aanplant bij knelpunten in verharding
1 ^e grootte	45 jaar	7,5 m ³	6,0 m ³
2 ^e grootte	45 jaar	6,0 m ³	5,0 m ³
3 ^e grootte	30 jaar	5,0 m ³	2,0 m ³

Groei en snoei: Boomonderhoudscontrole (BOC)

Werken volgens principe van het Handboek Bomen, Moederbestek snoeien Stadsbomen

Elk van de 8 stadsdelen is verdeeld in 3 deelgebieden

Eenmalige inventariseren van ontbrekende gegevens:

- Boombeeld: aanvaard, regulier, achterstallig of verwaarloosd
- Snoeifase: begeleidings snoei of onderhouds snoei
- Kroonbeeld: nog niet bereikt, bereikt, niet volledig te bereiken of onbereikbaar
- Ongelijke/afwijkende doorrijhoogtes

Uitvoering benodigde snoei en actualiseren boompaspoort

Ziekten, plagen, aantastingen

De volgende ziekten en aantastingen worden in de richtlijn behandeld:

- iepenziekte;
- paardenkastanjabloedingsziekte;
- essentaksterfte;
- roetschorsziekte;
- eikenprocessierups.

Van elke ziekte of aantasting zijn de volgende onderdelen, indien van toepassing, beschreven:

- beknopte omschrijving ziektebeeld;
- monitoring en inspectie;
- bestrijding en aanpak;
- onderzoek;
- vervanging.

Vervangen stadsboom

1. 1100 - 1400 reguliere vervanging
2. 500 - 700 vervangen a.g.v. projecten
3. 100 - 300 door storm
4. Herinrichting binnen 5 jaar =
Even wachten met herplant!

Herplantproject:

1. Opgave stadsdelen, inboetadvieslaag
2. Screening op boomsoorten
3. Onderzoek standplaats, bodemkwaliteit en K&L
4. Plantgatverbetering
5. Planten en nazorg

Werkversie Sortimentslijst als hulpmiddel voor kiezen bomen

HAAGSE SORTIMENTSLIJST werkversie met eigenschappen en 3 selectiecategories

datum: 11 november 2021, gemaakt adhv basislijst 30nov20

bronhouder: RP

NAAM	1. SELECTEER op BASISEIGENSCHAPPEN						2.SELECTEER ECOLOGISCH PASSEND	3. SELECTEER MICRO- KLIMAAT VERBETEREND <small>zie beoordeling waarden https://edepot.wur.nl/460540</small>						4. EXTRA INFORMATIE									
	GESLACHT, SOORT, CULTIVAR	Boomgrootte naar Haagse norm	Beproefd als Haagse straatboom	Groei vorm zie tabblad Legenda	Kroonvorm zie tabblad Legenda	Verdraagt Zeewind	Verdraagt Sterke Wind	Ecologisch passend 0-4*	Beperking Opwarming	Interceptie Neerslag	Wegvangen Fijnstof	Wegvangen NOx/O3	Vastleggen CO2	EMISSIE VOS	Allergeneiteit	Tolerantie droogte	Verdraagt droge periode	Verdraagt zeer natte periode	Tolerantie stroomzout	Winter-hardheid	Voedselboom vogels	Waardboom vlinders	Drachtboom bijen
Acer campestre 'Elsrijk'	2	1	6	3	1	1	4														0	1	1
Acer capillipes	3		10	1	0	0	1														0	1	1
Acer cappadocicum	2		8	2	0	0	1														0	1	1
Acer cappadocicum 'Lobel'	1		1	2	0	1	2														0	1	1
Acer cappadocicum 'Rubrum'	1		8	2			2														0	1	1
Acer davidii 'George Forrest'	2		11	1	0	0	1														0	1	0